

napenapamav a kakudakudan nua paiwanzuku

aicu a paiwanzuku na semanpazangal aravac ta pinuiqinaljanan a sinan kakudan tua qiniladjan, manasika namapukasizuan aravac a kakudan iqinaljan napaiwanzuku. azua sika makaya izua patjetucu a kai a kakudakudan a palisi na paiwanzuku, mavana izua icua pinuiqinaljanan a sinan kakudan tua qiniladjan. au aicu a pinuiqinaljanan a sinan kakudan tua qinilaqiladjan, kemasimaza taicu amatjatjalevalemak ta qiladlan na vusam a kakudakudan. aicu a matjatjalevalemak ta qiladlan na vusam a kakudakudan namayatucu, a na tjasevalitan a qiniladjan kata zaisang, mavana sangasangan a aljak a tjemalevak aya, yipu uqaljai yipu vavayan, kana sangasangan a sinipualjak(vusam), timadju a tjemalevak a penuljat tua zaisang, ngadan nua umaq kata qiniladjan iqinaljan, makeljang angata tu aicu a paiwanzuku mamamav a sipacunan tua vavayavan katua uqaljaqaljai, manasika tjuruvuanga a vavayavayan a vusam a na qemiladj iqinaljan tucu, makeljang angata tu mamav a sipacunan tua vavayavayan katua uqaljaqaljai na paiwanzuku, aicu mavana sikizengezenger nua paiwanzuku a caucau uta. (aicua seravar namaya paiwanzuku uta ljakua maljiyan a kakudan niamadju, aicu seravar semanvusam tua uqaljai, nuneka nu uqaljai a aljak, mana semanvusam ta vavayan a ljak).

aicua papamamav ta sipacunan tua uqaljaljai katua vavayavayan a kininemeneman, izuanga tukipidakuzulj a cavilj ka tjaisangas, izua kai na paiwanzuku a namayatucu “a uqaljai a vavayan savid tu caucau”. aicua ljinaungan nua ikacauan, aicua nasi na uqaljai kata vavayan tjarayizua patarevan, aicua sikamamav nua uqaljai nua vavayan a paljavak tua ikacauan a kininemeneman, kinasicuai nua paiwanzuku, kemasi tua sialangan tua nemanga, maljaluai aza sisanpazangalan ta uqaljai ta vavayan a langalj, katua vecik na djilung, na tjiuma, na kamavanan, kana sinicuayan a vecik yizua sakamaya paqaqecev tua vavayan tua uqaljai. a kininemeneman nua paiwanzuku yinika aming a qemuzimuzip na izua uqaljai a vavayan, aicua yicemecemel a namezangal tu nemanga izua namasan uqaljai namasan vavayan, kumalji a qaciljai.

aicu a napenapamav a kakudakudan nua paiwanzuku, katua aicua sikamamav nua uqaljai nua vavayan a paljavak tua ikacauan a kininemeneman, kinasi cuai nua paiwanzuku, naseminamalji a paqulid a puvarungan nua sevalitan na paiwanzuku, mapuqata kizenger yitjen a mapuljatj a paiwanzuku a caucau, satje sanpazangali aicua a tjalja penapamavan a kakudakudan yitua tjaqinaljan.

性別平權的排灣族

排灣族重視社會階級，井然有序，語言、文化、習俗，生活習慣等，可以流傳，就因為社會階級制度，是長嗣繼承制。「長嗣繼承」即上一代的階級與財產由第一個孩子繼承，只要是長嗣（排灣族稱 vusam），不問性別，財產、家名、社會地位都由 vusam 繼承，因此部落常產生女頭目是自然的現象（但 ravar 系統除外，行長男繼承，除非都沒生兒子，才由長女繼承）。

性別平權觀念存在已久，有句話：「男人，女人，都是人。」性別生命有其價值，共治也是族人傳統的思維。可以從文化藝術面來看性別。例雙連杯、公母壺、貴族婚禮鞦韆柱上的雙性圖案、百步蛇公母圖騰等，大部分都是對稱的。

甚至動植物、石頭也有性別區分，可以了解陰陽並存的宇宙觀。

「性別共治」、「性別平權」，比近代性別平權的早上好幾千年！祖先有智慧，我們應該更重視這種公平的社會制度呢！

kiqueci ta qadaw

ka sicuacuayan, izua drusa a qadav i kalevelevan, nu maledep a ita qadav, minequt a kitjaivililj aza maljian a qadav a ita. avanusika, neka nu maqadadav kata qezemezematj tazua, ika semekez a masasuilja a minequt aza rusa qadav, tjuruvu a lumamad a na madrasi sa pacay. qau izua za macidjilj a na macay ta kinadrasiyan a lumamad a kama, madudu aravac, manu masi panaq, pakelayan a calinga tu pida singucan a vaqu, sevaljen a macidjilj a aljak a uqaljaj, vaik a pasa kacedas tu venalet ta qadav. ka pasusangas ta vaik, temalem tu taqapuluan ta tjianes i kasasavan, sa qivu ta cemekeljan “ nu meqaca sa vangalj a tjianes, tjara en(ken) a tjumaq. ”

aza maraljak qadjav ki pacalivatanga tu pida cavilj, sa meqaca nga za aljak a uqaljaj. temekulj tuki pidangapuluq a gaduan, izua ka ita qadav, manu secevang ta qadav i palikulikuz ta ljinaviya a umaq, qau pakirimu a penanaq ta qadav, ljakua mapanaq a ita maca na qadav, qezetjen ta tailj a lima aza na mapasaqetju a maca, sa djadjasen ta tailj a lima za maraljak, masiduduan a kivadaq “ aku nu panaqen a u(ku) maca? ” tevelayin niamadju “ ayatua su qadaven sakapacay a tjuruvu a nia lumamad a aljak, avan nu niasi pavalet. ” sa azua qadav na masipaulan ka qivu tu “ maru ika mun a paqenetj ta u(ku) siqeljingan anga tjanumun, a nu sikudan na kipaparangez mun tjanuaken, ika mun a na masalu tjanuaken, avan nu sika drasi sa pacay, aicu timun a na kidjaulj taicu a paulan! ” ka lemadenga ta kay na qadav aza madrusa, na paka paqulid, qau patjevuta ta kava sa djuasi a maca na qadav sa pudjavay tjai qadav.

aza qadav pacun tu kinasi varung a kisupacevak nua marealjak, gaugaven sa pusaluy ta pasaliv tiamadju, sa pasemalavi “ kemasitucu ki ken a masan qiljas, nu tjumaq anga mun tjaucikeli anga nu sikataqaljan, nu itua malitjuku a qiljas kapalisiyu anga en(ken), nu mayatazua tjara mun a pulami, me mirazek mun. tucu ku pavayai ta kuka kata vusam na vaqu, a kuka kisan pakeljang ta milingan(kukuan), a vaqu si palisi. ” ka makapasemalav, patagilj a sangasangasan a qezemezemetj, ka pasavaik amaraljak, pasemalav uta qadav a mumalj “ kemasitucu nu minqut a en(ken) ita vilivililjan a qadav a ljemita qiljas, uri kemacu a en(ken) ta macidjilj a caucau, tazua sekezu anga a lima qadav, tau ikamun a makaya keman ta na qaljemeqem kata qapedapedang a kakanen, ika kinvava uta, avan a sikapaulan tua kinacu a caucau. nu vaik mun a karakuda tazua pidaqadav, uri paljeqaca qemudjalj tu sipakilingav tjanumun. ” ka makaqivu a qadav, kipusauwan nia madrusa. kipidanga cavilj sa djaljun I qinaljan tiamadju, ka djemaljun i qinaljan i tiamadju, na dremadrukungan a nga ramaljeng a kama, qudrasananga aza uqaljaj a aljak. ka vaivaik a kitjukuda aza sinitalem a tjianes na venangaljanga tu liyav. qau ljemaluway a temaucikel ta kinqeciyan ta qadav a sikataqaljan, sa pasemalav ta sinipazazekatj na qiljas tua taqaljaqaljan.

kemasitazua a sebunung a caucau situgut a kemasita qiljas a vaqu, sa pasusu ta malitjuku na qiljas a masengeseng kata kemapalisi.

征伐太陽

以前有兩個太陽而沒有黑夜，許多嬰兒被晒死。一位嬰兒的父親很生氣，帶了弓箭，耳朵上掛了幾串小米，帶兒子往東找太陽報仇，出發前種一棵橘樹，對家人說：「等這棵樹結果，我一定會回來。」

之後兒子長大，他們找到太陽，拿弓射太陽的眼睛，太陽問：「為什麼要射我？」他們回答：「因為你晒死許多族人的嬰兒。」太陽說：「你們靠我生活卻從不感激，嬰兒才會被晒死，這是你們招來的禍害！」兩人聽了太陽的話，拿衣服給太陽擦眼睛並道歉。

太陽看他們誠心認錯就說：「我變成月亮，你們在月圓時祭拜我，穀物一定豐收，我給你們雞和小米種子，雞要報時、小米祭祀。」太陽再說：「我在每月底出現，會帶走一個人，你們要休息五天，禁甜鹹禁酒以示哀悼。」

回家時父親已成老人，兒子也滿頭白髮，橘子樹長出許多果子，父子向族人說明經過和月亮交待的事。

往後，布農族人以月亮圓缺作為耕種與祭祀的依據。

kinasizuan na tja vuvu a kacalisiyan

kasicuacuayan, izua za pinaka ti salavan a qadav a cemas, ayanga tu si qatayan ta caucau, qau peniliq ta djuadjuay a qipu, sa alang tu tjara macidjilj a uqaljaj kata vavayan a pinaru caucau a malang ta qipu, sa djapesi a venalidi a papunasi, a papu vavaki aza inalang a qipu a kinacavacavan, katua kinemeneman vinarungan, kemasitazua qinatian tu katjenasiyan anga caucau, sa inika mavavetjek anga nasi nua caucau, sa palalautanga a maudaudalj a mirazerazek.

aicu a kinasizuanan a tinagiljan na caucau, ita piniliq na cemas a qadav, tu papucekelj, sa patagilj a qemati a seman aljak ta vavayan kata uquljay tu si qacuvungan ta sini sekaulj, na cemas a sengesengan. ayatua madadut anan a djamuq niamadju a marecekelj, azua sinipualjak a uqaljaj kata vavayan ita cungal a pinu macan, pakasarekuya a ravac ta sikipakakudanan. saka pita siki qecevan ta sikavaljutan, pinarumalj anga i kacauan sini paljiazuanga sikudan na caucau sa zinululj anga na masan pazangal a kakeljangan tua sikudan na caucau.

kameqacanga za mareka aljak, izua i dudut ta umaq a karakudakuda, tazua nasedut a kalevelevan ta kadjunungan, sika maculju aravac a cedas na qadav, sa ulja makaya a mevaljut sa meqaca sini talem a mareka lami, na macaquanga tjemepis ta asav na kasiv tu si paselem ta cedas na qadaw, tu makaya paljakev sa meqaca a kikavecengel katua qinuman.

kiljaljavanga sa kiljaljava, makayanga kiqinuman, ka maisu ta vaqu, ayatua masa ljiateku angata qadav, azua si paisuisu a qaselu, nu cidingen a paljiavavav secukcuk sakamaya ta kalevelevan, ljakua izua za na penakaleva ka ljevavav sa ljeteku a maisuisu, pinaljiavavav anga cemukes a kalevelevan, qau maitazuanga sa masualap anga pazangazangal a pacugan.

ljakua, ayatua ita cungal a pinu macan nu tjematjuktjukun ta qipu, aza qipu kata tjatjukun secukcuk sakamaya ta maca. ljakua madaqay aicu a pinakaljekuyakuya a pinakazuanan a cuacuay a qadav, ka vililj anga, semata qulu anga maca niamadju, sa masualap anga sikamasanmusalj a pazangazangal a pacugan.

matazuanga cemalivalivat a qadav, ayata nakisamulja masengeseng tiamadju, sika melialiavanga lami niamadju. a paqulid a sikesan ta vasa ta vurati pakakedri nu kemesa, kumalji nu kemesa ta vaqu ta vatan a sikesan, ljakua ka matu gadu anga djinumuljan tua lami niamadju, sa kinemenem tu pakaliav a kemesa, sa qemvad tua vaqu sa kesa pitua pariyuk, anema keljang tu minselak a za kinsa a vaqu, meliyav sa kapeljuq a umaq sa mulavilaviq anga pasa paljng kata qezung, qau tazua matjuka mavilavilad a caucau, sa izua na macay tazua.

kemasi taicu a siniselapai a cinalivatan. aza na valjut na kicaquananga ta si tingtingan nu kemesa ta vaqu, saka merucaquacu anga tiamadju a tjivilivililj a caucau.

107 年全國語文競賽原住民族語朗讀【北排灣語】 高中學生組 編號 3 號

原住民祖先的起源

亙古時代，一位太陽神 salavan，塑造一男一女的泥像，從此有了人類。

這兩位人類結為夫妻，生男育女，生下的兒女眼睛長在膝蓋上，造成生活許多不便。

孩子長大後，在家裡的附近工作，那時天空離地面很近，陽光強烈，為使農作物能生長下去，他們學會摘取樹葉遮陽，保護農作物成長。

農作物收成時舂小米，由於天空太低，舂小米的杵在舉起時頂住天空，在這上下的舂米過程中，天空被頂的高高在上，總算克服這個難題。

由於眼睛長在膝蓋上，他們揮動鋤頭時，泥土及鋤頭總碰著眼睛。在痛苦的碰撞中，眼睛漸漸進化到頭上，又克服了第二個難題。

隨著勤奮工作，糧食越來越多。本來煮芋頭、地瓜時都切片，煮小米時一次煮一粒，當糧食堆積如山時，他們想要煮更多，於是隨手抓起一大把小米放到鍋上煮。哪知這一大把小米竟然膨脹得把整個房子及門窗都塞滿，逃的逃、死的死。

從這次慘痛的經驗中。生還者終於學會用量秤來計算米食的方法。

sipapungadanan na sepaiwan

tucuanga a caucau nu uri papungadan tua tjausipuwalja'e a lumamad, tjarainiya pa'apazangal. ayata ljiyavavav anga inituluwan, liavanga a ineljang a veci'e. izuanga macaqu a pacun a semupu tua tja ungmi tucu, sipiliq itjen ta tjaljananguwaqan a urisi pusepi angadan, avanusi'a aicu a pairang madjulu a papungadan ta lumamad. ljauwa tjitjen a se'acalisian liyav aravac a tja audan a paata papungadan, selapai itjen a sepaiwan.

ayatua maretimaljimalji a qiniladjan i qinaljan, nu papungadan iniya manu ina ama atuwa ceme'eme'elj a penenetj ta ngadan, mavan a mazazangiljan ata mare'a kaka a maljavar, nu pina'asedjaljep avan azua sipapungadan anga. iniya maqati a itjuvarung a papungadan a paqeteleng ta tjausipualja'e a lumamad. na semamalji aravac lja!

sa pai tjapacunai a sepaiwan tu'i emuda paruwarut nu papungadan ta tjausipualjalja'e a lumamad. masanmusalj a a'udan a sipapungadanan na sepaiwan.

a sangasangasan seljudjen a ngadan na sevalitan, nu papungadan, tinevelje a ngadan na caucau atua ngadan na cekelj, pitjaivililjen a ngadan nua cekelj ta ngadan na caucau, a sepaiwan atjengadanan a ljemita ce'eljan. a ngadan na ce'elj emasi ta inalingdjeljan na umaq, sinipu'eljang tua tace'ece'eljan, avan a tjasipualangan tu na ljayima zua alja'e.

titjen a paiwan nama'eljang aravac a qiniladjan na caucau i qinaljan, aicu a tinevelj a ngadan na caucau ata ce'elj, avan na sinipu'eljang ta

qiniladjan i qinaljan, iniyamaqati a pavalitan a paqeteleng. a pinawanan a ngadan emasita inadjamuqan a tinavela'e. aparuwarut nu pualja'e a tjaljavulungan, nu uqaljai papungadanan ta na vuvu a uqaljai, nu vavayan papungadanan ta na vuvu a vavayan a ngadan. a sepaiwuan pasusu taicu a audan a papungadan.

a siamasanmusalj avan a qinati a vaquan a ngadan, pasusuan a pinualja'an a qadav sa papungadanan, ljauwa inia tjuruvu a namayatucu a sipapungadanan.

aicu a pina'a ti dripun a ngadan, asipualja'e mangtjengtjez a dripung, pai papungadanan tu ti dripun.

a ti gade a ngadan, sinipualja'e i gade, au papungadanan ta ti gade.

a ti auvuan a ngadan, asipualja'e namaqaluvu saa namalutelut a quvalj, paati auvuwan.

a pinaa ti celalaq, asipualjalja'e zemuzung a iqazalj aya, san ti celalaq anga ngadan.

saa aicu a ngadan a ti Maliya ti Paulu ti Yuhani, avan a izua anga a tjiyurukiukai ata tinsiyukiyu manasia izua anga binualjaan a ngadan.

a sepaiwuan izua pinaapalisi nu papunagadan, iamaqati tu mamav a ngadan ata ina, ama, siruvetje'e a tjavulung. aicu a qaqetitan iamaqati a papungadan tua na mazazangiljan a aniamadjuan a ngadan.

排灣族的命名方式

排灣族階級分明，名字非父母或家人自己決定的，是由部落頭目和家族一起討論，認為適合嬰兒的身分後才取名字。

排灣族命名有兩種，一是取自祖先流傳之名。排灣族命名的原則是「家屋連名制」，即族名後面加上自己的家屋名，每戶都有自己的家屋名，家屋名是世襲的，是每戶人家的表徵，可以清楚辨識每家的孩子，對於階級制度非常鮮明的排灣族人而言，「家屋連名制」更是階級身分的代表，是不可隨意更換的。族名也大都是世襲而來，例如家中長嗣的嬰孩誕生後，若是男孩則取其祖父流傳之名，若為女孩則取其祖母流傳之名，排灣族人大多依此方式命名。二是新創之名。即依嬰兒出生當時所發生的事件來命名，這種命名方式不多，但很有趣。

排灣族的命名也有禁忌，第一、不可以和父母親或兄姊取同樣的名字。第二、平民不得以頭目家系流傳的名字為其子命名。

排灣族對命名這件事是多麼慎重。

pacugan nua langalj

tiamen a payuan a caucou, seman pazangal amen tua langalj. aicu a langalj, kasiv sa alangi a seman siteketekel sa makaya meseljang a madrusa a caucou nu sitekel. aicu a langalj izua vincikan a pakialalang tua mudingan nua caucou, izua vincikan a pakialalang tua sacemel, izua langalj a vincikan a pakialalang tua qatjuvi a kamavanan uta. a sika namayatucu a pakialalang tua langalj, ulja namapaqenetj a tjaucikel katua kinljangan nua tja sevalitan inaya pacugan.

izua masan lialiav a langalj nua payuan: izua karutailj a langalj katua kaljudrusa a langalj. aicu a karutailj avan a siteketekel nua mamazangiljan nu tjezua tua sikapalisian a qadaw nua taqinaljanan. aicu a kaljudrusa a langalj siteketekel nu maqacuvung a ljavaran tua rivurivuan niamadju saka marasudj tu uri na marepazekazekatj anga, uri na masaseljenguanguaq anga a varung niamadju a mamav.

aicu a pinudrusan tua ljuj a langalj, izua masan lialiav a pacugan. aicu a sangasangan avan nu tjezua ta namasan pazangal a qadaw namaya tua masalut, langalj a sitekel nua na palisi a marekapulingaw. a ita kinatevetleveljan nua taqaljaqaljan, langalj uta tjasikitekelan tua na mapaqaljai a caucou i qinaljan, tua mareka tjaqali, katua mareka tja qaljaqalja. aicu a sikamasan musalj, avan nu mavavecus a madrusa, inika palaing tu uqaljai tu vavayan, langalj a sitekel niamadju a kipakeljang tua kina mareqalian, kina maredravan niamadju a madrusa.

aicu a sikamasan tjelulj, avan a ita papucekecekelj nua mamazangiljan. nu ita papucekecekelj, aicu a sinikaiumaq nua taqaljaqaljan a vavayan katua uqaljai kitekelan tua vava pakatua langalj a mavavecus tua parekatjengelai

niamadju, tu uri napalalaut a marekiljivak tiamadju. inika amin tiamadju a madrusa, aicu a matjaljaljak niamadju, katua mareka mamazangiljan a namaqepuqepu, namaya pakatua langalj a temekel tua vawa, a kipakeljang tu namasan tacekeljan anga, uri palalaut anga namare kiljivaljivak tiamadju.

naseminamalji a puvarungan nua tjasevalitan a payuan. kipuvarung tiamadju tua uri sika namasan nanguaqan nua kinataqinaljanan, papudjalan tiamadju tua sikaseljenguanguaq nua tjara macidicidiljan. ulja namapaljavak tua kiljivak a timaimanga inayan a sika meseljang a temekel tua vava pakatua langalj. manasika aicu a langalj maru sinipakeljang tua namaita varung nua madrusa caucou; pinakacuan tua namarekiljivaljivak, namarepazekazekatj, namaljaljenguanguaq a kina cemekeljanan katua kinataqinaljanan.

tucu a zidai maljian anga tja sivaivaik, namatjatju ljuiljuiana itjen, namatjatju senasenayanga itjen. mapalut anga ravac atja kineljanan tua pacugan nua kitekelan a pakatua langalj. ljakua nu tjezua tua maljeveq, tua masalut katua pucekecekelj makayanan itjen a pacun tua matateketekel a pakatua langalj. nukaki makaya tja pasusuan a matatekel a pakatalangalj izua ita pucekecekelj i kiukai uri nguanguaq aravac.

a pasuvililj tua makakivecus niamadju, temekelanga a pakatua langalj a pakeljang tua kisenai nua caucou katua naqemati a Cemas. nu mayatucu, inika amin a makeljang atja kakudan a nguanguaq, uri namaya tua tja pavevein a mumalj saka uri patudur anga atja kakudanan a nguanguaq. nu inika tja sanpazangalen a nguanguaq atja kakudan a payuan, uri napenateljip aravac, ayatua uri nekanga nu kemeljang tua nu tjaivilivililj!

連杯的意義

排灣族非常看重連杯的意義。它以木頭製成，是兩人可以同時乾杯的盛酒器。上頭刻有人面紋飾、動物圖案或百步蛇紋，是為了記憶口述歷史。連杯有很多樣式，有單杯及雙杯之分。單杯是頭目專屬的杯子，在特殊的祭儀典禮，頭目單獨使用，解決問題時用連杯，協商時舉杯表達共識。

連杯在協商過程佔有重要地位。豐收祭時巫師們在施行法術後使用。部落重要場合，向受到敬重的人或尊貴的客人敬酒。其次是立約儀式，用來表達對對方的尊重，分享他們相互尊重的喜悅。

再來是當頭目結婚時，在婚禮進行時，以連杯見證他們堅貞愛情。在婚禮中不只新人要相互敬酒，包括雙方的主婚人、列席的頭目，以連杯表示雙家族成為一家人要永遠彼此相愛。

透過連杯表達兩個人的內心相通相連，帶出家人與部落間彼此相愛、彼此連結的心意。

我們幾乎忘了連杯的意義，但當五年祭、豐收祭、結婚時，我們還可享受從連杯帶來的文化意涵。

puljacengan i qeljuqeljuwan

izua za nacemuvuq a kisurimadju nu ljacengan, pinaka ti mukav. tjengelay a mezangal ta izua matjevetjeveng a kadjunungan sedjaljep a kaizuanan.

izua za matjaita a qucaqucalj, ika cadja tua nia putapavan, cemecemel aravac maru i vukid. aza nia ljaqediqedi a vavayavayan rugedged a semazua kimukav. aza kimukav, pikadrain anan sa qepuyi, nu mapeljuq anga a kadrai, djaljengen sa pavavadayi a pi cepeng.

tiamadju a vavayavayan, savida djemelidjeli, namasilevan tua tinuquljan a kiniljaceng. sa pasaseqaliuliyus a qemarut tua ljaqediqedi nu djemaljun anga i umaq. aicu a kiniljaceng a mukav ludjeludje anan savid a ingaingav a gineces. ka sivai a ljaceng tazua, matjatju pumaljimalji masalu aya!

pulavalavai tucu a qadav, vaik aken a kipavalit tua qucengecengel saka ladruadruq a kasuy, katua sitjukatjukap nu qemudjalj. tazua puntalj aken a kimukav, sa mangtez a seman kayiven, sa ku cianen, tjara sanguaq a ludjeludje aya aken. ka qemecap aken sa ku paqayami, ua! manu qadid saka djalamelameng, izua za ku suraman a pagalju dri tazua!

ljakua aku tjuruvu a tjngelay a keman? kavililj anga na kivadaq aken tjai kinai laulav, djemeli ti madju, mayatucu a qivu tja nu aken, tja selaven a palamu, tu semu qadidan, satje paciyanan tua suantau, pumaya ljamljam uta, numatazua kisanguaqanga aya! haha! nu ika tjen a napavavala a kilaut tua sengsengan, tjara neka nu tja sinikeljangan a paqulid!

sanguaq a mukav a paqulid, ljakua macemecemel a kiljaceng, na qemutela aravac, kipavalit satje mirava, mayanga nagemagalj aizua, ayata madjulu itjen a mangada tua ljaviya kata mageris ta djuyi; palemek nu sedjulat itjen ta karickic ta viniqu nu qatjuvian! nu kinemenem itjen tucu, tjara magagalj itjen a paqulid!

izua za ku vinarungan, tu kaika tjananguaq a venljuc tu pida qapuluan sakatje kapazan aya ken. ulja sitalem a pasazua i qeljuqeljuan tua puljacengan, tjasarenguaq nu kipakakuda. nu pucuk aken kikudjeqisenanga, ika uri makapidalj ki izuanga ku pumukavan aya ken a malevaleva.

azua i qeljuqeljuan a puljacengan, izua samaq, lukuc, samci, ljaqacai auta. inika magudegudem, nutau ginces gemetel uta, kamayamayan a naliljualjuas a quljav. mesarenguaq a tja varung nu tjemavanga itjen! sika izua za ku pukavalan, tu ulja ken a namaya uta a maqacuvucuvung sakamaya!

pai pacunu! izuaicu a kemasi tua tiribi a tja langdangedan tu namanan ljaljaljavarant tu patara kakanen, mataviq itjen aravac! azua paramuran aravac a benurebus ta cemel, tua marka ljaceng; azua ljayar a saqetjuan; azua ta kakanen a abura. kemakan itjen sakamaya, sa neka nutjakeljang, tu uri tja sikaselapaiyanga, tu tja sikasaqetjuan anga.

vanasika aicua papuvaruvarungan a kuisang a tjaivavav, matjatjuka pasemalamalav a pakinemenem tua taqaljaqaljan. tja nanguaq a pasavid a keman ta kalamian, sikudanga pinaramuran ta cemel katu keman ta pinaciuran ta ikamakeljang a lami ayaya.

apaqulidangata kamatu namatazuangata kemasicuay a tja sikudan a kacalisian? azua sinitalem a tja lami a vaqu a ljanay a ljasiak a vasa a qaqilj a vurati(vurasi), kuta na cemuvuq a timadju a venangalj a marka ljaceng, ikatjena pasazua ta situcuan a culj kata cemel. aicua tja lami mavanu tja kinirangez, tja sini kavaljut, sinipapekudral tja nuitjen.

kumalji ki maumaljanga ta sikarakudan, katua meliavanga ta papilijan a kakanen, nakuya itjen a dremaudrav tua tja kakudan tua ta lami a kemasicuay. ayata aicua ta kinacalisianan a lami, kinasaljingananga, metjuruvuvuanga tjengelay, saka sinanepazangalanga auta!

後院的菜園

蕨菜俗名過溝菜，長在有水的地方，潮濕的山坡地。

草寮旁的休耕地長滿蕨類植物，常有婦女來摘蕨菜。摘好的蕨菜先放在繫腰籃裡，裝滿後整理成一把把，裝到頂頭籃裡。

蕨菜有點苦味且黏黏滑滑。為什麼很多人喜歡吃蕨菜？舅媽說：「要先用開水燙過後去掉苦味，再用蒜頭或生薑炒，就很好吃！」

每次摘蕨菜很麻煩，要換衣服裝備，還要小心被芒草刮傷或被荊棘刺傷；有時還會踏到青竹絲或雨傘節呢！

後來，我去拔幾株，種在後院的菜園，菜園裡有苦萵苣、山蘇、龍葵、鳳菜，永不缺菜。

食安問題令人害怕！蔬菜農藥過量、禽流感、沙拉油等等問題，吃了不該吃的食品，引發身體病變。

醫師提出建言，要多吃自然簡單的食物，少吃不明的混合物。

老祖先都是這樣生活，田園的雜糧（小米、玉米、南瓜、芋頭、山藥、地瓜等）和野菜是生活的依靠，也是養育我們的來源。

時代改變生活，食物跟著變多樣，但是，不要忘記傳統食物！

na inamaramiyan a vatu

izua za rupipadrangan a vatu, na puluqem sana djemuak tua na sasanguaq a pusetiseti a cuqelalj, na maleva sa tanpaci a cuqelalj a muri pasu tjumaq sa uri igaljuin anga a keman.

ka uri cemalivat ta cakar tazua, ini a mapukinemnem, pacunan a vatu ipatekuteku tua cakar, na temanpac tua na pusetiseti a cuqelalj a tja kudral tua nimadju.imaya mapumaramiyan a varung aumayana ku tjakudral a cuqelalj nimadj aya kinemenem. nu maqati sa u qavan, tjara masuqazimanan(masupaulan) anga u angalj nu sauni aya.

imaya penaqulidan angata a nimadju a ina saqemamuwan, manu miremaljimaljiyan a mudingan, tu muri remekutj tazua vatu, ulja silupas azua cuqelalj aya varung, manu inia na pasusu tua kininemneman numadju, pacual a miremekutjan a mudingan nazua vatu turi ipaqecev auta, azau a rupipadrangadrangan a vatu, samalji sa na kemetu tu inianga pucuk, gemuregur anga pi gemureger.

ka mangalj azua rupipadrangadrangalj a vatu, “ putung! ” aya azua tinanpac a pusetiseti a cuqelalj,caljebuq a matua itjatekuteku ta cakar, sa sepaqabu anga tua zaljum, manu sepurpur anga azua vatu, mitjuljuk ita cakar ivavau, tu inianga pualang tu kemudanga! aya tua azua pinacuan ipatekuteku tua cakar a vatu, sinan tjuzuma a vatu. mana sipatulutulu tjanuitjen tu nakuya a marami aya patarevan imaza.

貪心的狗

一隻野狗撿到一根美味的肉骨頭，野狗高興地叨起肉骨頭準備回家好好享受。當牠經過一座陸橋時，無意中發現橋下也有隻狗，嘴巴上叨著一塊看起來比自己更大的肉骨頭，野狗心存貪念，想要搶來吃，於是擠眉弄眼裝出兇惡模樣嚇對方，好讓對方吐出叨著的那一塊肉骨頭，卻未料到對方也相同的動作回應，弄得野狗不知所措，不禁「汪！汪！汪」的狂叫了起來。

當野狗一張口時，嘴巴上叨著的那塊肉骨頭，很快地「撲通」一聲，掉到橋下的溪流中被沖走，野狗心急的不得了，急忙在橋上又叫又跳，但又無可奈何！誰叫牠如此貪心，竟把水中自己的倒影看成是別的狗。這則故事就是在教導我們不得貪心。

likuljau kata kakedriyan

ka sicuayan izuaza matjatjelu a kadjunangan i Tailiku, ru tjeacauan aravc a kipapacun a likuljau. aicu a likuljau nuri penasaqetju ta caucau a pitjaisangas, galugu anan a papacun ta kina remekutj nimadju, pai sa nu inianan a sepualang ta kinakemudan nimadju, na maipuq anga sun ta su rektjan. nuri keman timadju tjanusun, tjara madjuludjulu anga a sengesengan.

pai tucu a qadaw, izua macidilj a vavayan a nakemacu tua madrusa a aljak a semapana a venateq. pakivangavangen anan azua madrusa a aljak nimadju ita vudavudas, qau ljeteku ta vudavudas sa vateq i ljaviyaving ta pana timadju. azua madrusa aljak nusauni djemumudjumulj ta vudas, nusauni makakikalukaluc ta alai a pitalima niamadju, nusauni kivangavangavang a pucidilj, malevaleva aravac a kivangavangavangan tiamadju.

manu izua za ita likuljau penapintjus a mekekelj a paljelauz a kemasi gadu, azua venatevateq a vavayan ka pacun mintjus sa kavalit a mudingan, inika anga kapucug ta pakazuan, inianga ka sumavan a aljak, sa pakirimu a mekelj a mata zaljualjum a kiquilja, sa inianga keljakeljang tu siqaljuqaljudj anga a itung nimadju.

na tjemqang i taladj ta zaljum, sapapinequti a ngudjus tu sinasiyan, sa itjertjertjer a kinacavacavan a pulingetj. sa pacuni a madrusa aljak sa igeregereger a kinacavacavan nimadju. pai azua madrusa a kakedriyan kamayan a kivangavangavang i vudavudasan, inika kemljakeljang tu

kemudamuda a i penalinguljan, sa inika na semumavan tu ljiadudut a pasa tjayamadju a kamakama na sacemel a likuljau a napaljelalain anga tjayamadju.

na semamalji uta, azua nakuya saka puqizing aravac a likuljau ka pacun taza madrusa a kakedriyan a inika na semumavan tu penalinguljan, inikeljakeljang tu izuanga a likuljau i palingulj tjayamadju, pasasamlji uta azua a likulju, ayatua na matavak tiamadju nusemainuanga, a qayaqayam anga a qemuzimuzip anga kata kana caucau anga nu semequ tu idudut anga men, neka nu inika na marekutj, sa patjatju kavilavilad a mavadavadai. manu anema sa madrusa? a inika na semaneanema tjanuitjen? cuaiang a pacucun a likuljau, ljakua inika napacun angata azua madrusa a kakedriyan, masavisavid sakamaya ta kivangavangan tiamadju. qau, pai sacugecugan a qulu na likuljau tjayamadju, sitailj a paqeteleng a qulu na ljkuljau na madrusa kakedriyan, neka angata nu rektjan nuka kedrikedri, pai azua rakacan a puqizingan nua likuljau meneka anga isauniuni, matu na masi suqelaman a vaik izua.

nu tjapacunan, nu secengceng itjen ta na reminkutj a na puqizing a patailj, nu tja marekutj sun, uri tja madjaulj a su siseljekuyan, aicu a qizing kata namaqaran, a rektjan kata taviqan na madjadjalan a makakaizua mamaw; nu na minseg a sun varung, nu neka nu su kinarektjan, a namaya tuazua madrusa a kakedriyan a neka nu kinarektjan, kumalji a “ sipaljelalailaing anga a pacun ” nua likuljau, ki inianga uri namasanemanga.

老虎與小孩

從前有個地方經常有老虎出沒。老虎總是先放出霸氣，使你還沒看清時已先嚇癱，老虎再來收拾便輕鬆自如。

一天，一個婦女帶著兩個小孩到河邊洗衣服。她在河邊洗衣服，孩子們在沙灘上堆沙塔、用線繩玩翻花。

突然，一隻老虎從山上奔了下來，婦女見狀大驚失色，她顧不上小孩，自己躲進水裡，衣服漂走也不知道。她彎在水中，只留兩個鼻孔在外出氣。那兩個小孩依然在沙灘上玩得起勁，沒注意到老虎在他們附近「虎視眈眈」。

老虎見兩個小孩無視牠的存在，有些吃驚，因為牠所到之處，大家都聞風喪膽、四處逃竄，這兩個小孩竟如此不在乎？老虎用頭去碰他們，兩個小孩隨意地用手撥開虎頭，一點也不害怕，老虎那股兇猛的勁頭沒有了，洩氣地走開。

面對危險或強大的敵人時，越是害怕越會招來災禍，強與弱、威懾與恐懼相依而存；如果你鎮定、無所畏懼，甚至像兩個小孩子心裡根本沒有什麼怕的念頭，老虎的「虎視眈眈」也就成不了氣候。

qinati tua sevalitan nua sepayuan a caucau

ka sicuayan, ka nekanan a caucau i kacauan, azua ljaljak anan a qadaw cemalivat a maka navalj i Taiwang, palemek a pacun ta tagaduan tu izua a bulabulay a tjaljikedrikedri a vuteqiteqilj a qinaciljay a umaq. paka temalidu aravac a qadaw, qau sa saqumaqan tua qinaciljay a umaq, nasa pacun tu izua anema i qumaqan.

manu izua a kudrakudral a djilung a vincikan a matatailj ta vulung a qatjuvi kata babulabulayan a vecik. azua rusepeljan a qadaw paka talidu aravac, qau qemiladj i pavavaw ta djilung sa pacun ta vecik ita qaciljay a djeljep. manu inikana kinemenem, pualjak a qadaw tu drusa qecilu a pitaladj ta djilung. ka tjaukavuak a qecilu, mintjus a qadaw, sa cedas tua mezangal a teljar. pai azua maljavaljavar i gadugadu a vatu kata ngiyaw, ka pacun tiyamadju ta na semamalji a teljar, pakirimu a mintuluq a sema kagaduan, pasa kemeljang tu izua anema a uri mapacung. azua minglayalayap i kalevelevan a qayaqayam a tjatjiv, namintjus uta a pacun tua teljar, sa inlayap a semavavaw ta kasiw i palikulikuz ta qinaciljay a umaq, sa pacun taicu a inianan a tjapacuni kasicuayan a kinakemudamudan.

pai kapacun a vatu ta temeljateljar a umaq a qinaciljay, pakirimu agemureguregur a kipalingulj ta umaq. mezangal a siguruguran na vatu a matu midradrua a kadjunangan a kalevelevan, patjetucu inianan a temuru a ljeteku. pai sa kaipuq uta a kudrakudral adjilung, manu maruqu a drusa kudrakudral a qecilu, sa karuqu a tjalju dudut tua ngiyaw, pai tangezen a

pasekez nua ngiyaw azua qecilu. manu, mapeteq azua qecilu sa inqut azua bulabulay aravac a kakedriyan a vavayan. azua ita qecilu mapeteq sa inqut uta azua sauqaljaj aravac a kakedriya a uqaljai.

nalicequt tiamadju a madrusa tua natemljar a kakudrakudralan a maca, pacucun tusa bulabulay a i kacauan, sa djelidjeli a mudingan, a ljingaw nua djeli matu pakeliling anga a pasa kalingkiling, pai sa sekez anga a gemureguregur a vatu, kamalji angiyaw kitadut tjayamadju, sa qazaw a tjalju tua kula niamadju.

a i vavaw tua kasiw a tjatjiv a qayaqayam, masepu ta kinasarunguaq nazua zaing, sa kalevaleva a minglayalayap a penalinguljan tjayamadju, sa qivuiu, “ tjuku! ” “ tjuku! ” “ ljua! ” “ ljua! ” a kadjunangan malevaleva a zemiyamiyan, patjetucu a mavalidilidi. a kasiw igadu venevu ta ludjuludju a pisangas, sa vutilak ta makakaizuazua a quljaw a vuciyar nua marka hana. a nasegalju a pana iniyanga ka na masiyaq, sa zarazaizaing a zaljum amaru semenasenay. a kinakina aqadaw i kalevelevan na maleva a cedas tana sulapelj a teljar, sa pateljar a pita djeli na kakedriyan.

ka vililj anga, aicu a vavayan a kakedriyan pakati “ Tjuku ” anga a ngadan, azua a uqaljaj a kakedriyan pakati “ Ljua ” anga a ngadan.

aicu a tjaucikel ta madrusa, avan a tjalja sangasangasan a payuan a caucau, aya.

排灣族創始神話傳說

還沒有人類時，年輕的太陽看見高山上有一棟漂亮的白色小石板屋，覺得非常好奇，鑽進石板屋，想看裡面有什麼東西。

石板屋裡有一個刻百步蛇和美麗花紋的大陶壺。太陽覺得有趣，坐在陶壺上觀賞石板牆上的花紋。一不小心，太陽生了二個蛋在陶壺裡面。太陽嚇了一跳，放出強烈光芒。貓狗看到奇異的光，衝上山頂看看何事。鳥也被光芒吸引，飛到樹上觀看景象。

狗看到發亮的石板屋，繞著屋子不停的叫。太陽嚇得衝回天上，至今不敢下來。陶壺被叫聲震倒，兩個巨蛋滾了出來，滾到貓的旁邊，貓用爪子抓破蛋。一個出現小女孩，另一個是小男生。樹上的鳥不停的叫著「白谷！」、「白谷！」、「陸娃！」、「陸娃！」地球也興高采烈地跳起舞來，到現在還在旋轉。樹木吐出嫩芽，開出繽紛的花朵。河流唱出潺潺歌聲。天空中的太陽媽媽放出柔和的光芒，將孩子們的笑容照得更亮麗。

後來，這個女孩名叫「白谷」，男孩名字叫「陸娃」。傳說他們就是排灣族的始祖。